

CHALLENGES FOR BUILDING A COMPETENCY MODEL OF THE ACCOUNTANT OF THE FUTURE

Radosveta Krasteva - Hristova, Head Assist. Prof., PhD,
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov, Bulgaria
email: r.krasteva@uni-svishtov.bg

***Abstract:** In the era of technological transformation, the sustainable pursuit of adding economic and social value, a high level of uncertainty, incl. and due to the global coronavirus pandemic, the role of the accounting profession remains significant. The challenges for its development are to reveal mechanisms for adapting to the new conditions. The aim of the study is to reveal these challenges and to try to build a model of competence of the accountant of the future based on the expectations and recommendations of business and professional organizations.*

***Key words:** accounting profession, competence model, technological transformation*

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТЕН МОДЕЛ НА СЧЕТОВОДИТЕЛЯ НА БЪДЕЩЕТО

Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, България
email: r.krasteva@uni-svishtov.bg

***Резюме:** В съвременните условия на технологична трансформация, стремеж към устойчиво добавяне на икономическа и социална стойност, високо ниво на несигурност, вкл. и в условията на световна пандемия, ролята на счетоводната професия остава значима. Предизвикателствата пред нейното*

развитие се изразяват в разкриване на механизми за адаптиране към новите условия. Целта на разработката е да се разкрият тези предизвикателства и да се направи опит за изграждане на компетентностен модел на счетоводителя на бъдещето на база очакванията и препоръките на бизнеса и професионалните организации.

***Ключови думи:** счетоводна професия, компетентностен модел, технологична трансформация*

1. ВЪВЕДЕНИЕ

От своето зараждане счетоводната професия заема ключова роля в света на бизнеса. Тя се практикува във всяка икономическа единица независимо от вида и мащаба на извършваната в нея стопанска дейност, от нормативните регулации, от географското положение. Изискванията към труда на счетоводните служители като част от работната сила в световен мащаб са в пряка зависимост от ограниченията и очакванията на пазара на труда. Новите му реалии включват технологичната трансформация, световната пандемия от COVID-19, нарастване значимостта на корпоративната социална отговорност, които са част от предизвикателствата пред изграждането на компетентностен модел на счетоводителя на бъдещето в улеснение на бизнеса, счетоводните професионални организации и образователните институции.

Тези очаквания и трансформации на пазара на труда показват **актуалността** на изследваната проблематика, защото безспорно ще повлияят и на сектора на счетоводните услуги.

В търсене на подходящи модели за успешна подготовка и реализация на трудовия пазар на лицата със счетоводна професия е формулирана и

основната цел на разработката: да се изследват предизвикателствата пред изграждането на компетентностен модел на счетоводителя с фокус към бъдещето.

За изпълнението ѝ са формулирани следните **задачи**: да се потърсят предизвикателствата на пазара на труда и се открият тези за счетоводителите, и да се очертаят рамките на компетентностния модел на счетоводителя на бъдещето.

Обект на разработката е състоянието на пазара на труда и тенденциите пред бъдещите професии, а **предметът** е обзор, анализ и очертаване на перспективи пред професията на счетоводителя.

2. В ТЪРСЕНЕ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Процесите на управление на човешките ресурси относно разкриването на знанията, уменията, ценностите и нагласите на лицата, упражняващи определена професия, в т.ч. и счетоводна, се постига чрез цялостно прилагане на компетентностен подход. Според Чантов този подход се изразява в уменията на лицата да вземат решения при следните ситуации: „1) в познаване и обяснение на явления от действителността; 2) при усвояване на съвременна техника и технологии; 3) при взаимоотношения с хората, при оценяване на собствените постъпки; 4) в реалния живот при изпълнение на социалните роли на гражданин, член на семейството, клиент, наблюдател, съгражданин, избирател; 5) в правните норми и административните структури, в потребителските и естетическите си оценки; 6) при избора на професия и оценяването на готовността за обучение в професионално учебно заведение, когато е необходима ориентираност на пазара на труда; 7) при необходимостта да се разрешават лични проблеми, избор на начин на живот, способността за разрешаване на конфликти.“ (Чантов, 2013, с. 328)

Тази многоаспектност при изграждане на компетентностен модел на счетоводителя е приоритет за мениджърите в областта на човешките ресурси. Процесът е чувствителен спрямо следните очаквания и ограничения:

Първо. Предизвикателства и тенденции на пазара на труда

В доклада си „Бъдещето на професиите 2020“ Световният икономически форум поставя на фокус въздействието на пандемията от COVID-19 върху световната икономика и перспективите за развитието на пазара на труда през следващите пет години (World Economic Forum, 2020). Докладът предоставя задълбочена информация за 15 индустриални сектора и 26 напреднали и развиващи се страни. Основните констатации на доклада включват:

- **Запазване на темпа на внедряване на технологиите** (в т.ч. облачни изчисления, работа с големи бази данни и електронна търговия). Засилване на интереса към криптиране, нехуманоидни роботи и изкуствен интелект;

- **Трансформиране на дейности и процеси, работни места и умения** до 2025 година, като очакванията са да се изравни времето за оперативни задачи между хората и машините и да се направят промени в локациите, веригите за създаване на стойност и размера на работна сила (85 милиона работни места могат да бъдат засегнати поради инвазията на машините в труда на хората, но те ще се заменят с 97 милиона нови работни места);

- **Недостиг на адекватни на текущите изисквания на пазара на труда умения**, вкл. и за търсене на работа, сред които: критично мислене и анализ при вземане на решения, умения за самоуправление, активно обучение, устойчивост, толерантност към стрес и гъвкавост. Средно около 40% от работещите се очаква да се преквалифицират до 2025 г.;

- Значително **разширяване на дистанционния режим на работа и дигитализация** на работните процеси до достигане на дял от 44% от общия обем работа. Такава е нагласата на 84% от работодателите, а около една трета от всички тях очакват този режим на работа да създаде в по-голяма степен на усещане за общност, връзка и принадлежност сред служителите;

- **Онлайн обучението** бележи значителен ръст, като акцентът сред безработните е върху изучаване на цифрови умения като анализ на данни, компютърни науки и информационни технологии, а сред работещите – върху личностното усъвършенстване;

- Компаниите трябва да инвестират в по-добри инициативи за приемане на **показатели за устойчивост** - екологични, социални и управленски, съчетани с обновени метрики за отчитане на човешкия капитал;

- Ангажименти за адаптиране и непрекъснато усъвършенстване на **процесите в образованието и обучението.**

Безспорно тези тенденции на трудовия пазар касаят и сектора на счетоводните услуги.

Второ. Предизвикателства и тенденции в областта на финансовите услуги, в т. ч. и на счетоводните

По данни на доклада „Бъдещето на професиите 2020“ ((World Economic Forum, 2020) относно сектора на финансовите услуги се разкриват редица важни заключения:

- Средният дял на работещите с риск от промяна на работното място е 20,8 %, което показва, че средно всеки пети зает в сектора следва да положи усилия за своето кариерно развитие, за да избегне подобен риск;

- Наблюдава се мащабна инвазия на следните технологии:
- облачни изчисления,
- криптиране и киберсигурност,

- анализ на големи данни,
- електронна търговия и цифрова търговия,
- изкуствен интелект (напр. машинно обучение, невронни мрежи, NLP – Natural Language Processing),
- обработка на текст, изображения и глас, интернет на нещата и свързани устройства,
- DLT - Distributed Ledger Technology (напр. блокчейн),
- обогатена и виртуална реалност,
- съхранение и генериране на енергия;
- Очертани са очакваните от бизнеса нови умения на персонала в сектора като:
 - аналитично мислене и иновации,
 - критично мислене и анализ,
 - креативност, оригиналност и инициативност,
 - сложно решаване на проблеми,
 - активно обучение и стратегии за обучение,
 - технологичен дизайн и програмиране,
 - отстраняване на неизправности и потребителски опит,
 - емоционална интелигентност,
 - използване, мониторинг и контрол на технологиите,
 - лидерство и социално влияние,
 - разкриване на причини, решаване на проблеми и идейност,
 - ориентация към услугата,
 - устойчивост, толерантност към стрес и гъвкавост,
 - анализ и оценка на системите,
 - инструкции, наставничество и преподаване.

Тази ситуация изисква значителна промяна в профила на счетоводителя на бъдещето, насочена към неговите технически и технологически знания и умения, от една страна, и към неговите социални и личностни характеристики, от друга.

Трето. Предизвикателства и тенденции в областта на обучението по счетоводство

В търсене на успешна „рецепта“ за качествено образование в областта на счетоводството Lawson, R. A., Blocher, E., Brewer, P. C. et al. (2014) предлагат образователна рамка на интегрираните счетоводни компетенции със следните компонентни:

- базови компетенции – комуникация, математически познания, аналитично мислене и решаване на проблеми, междуличностни умения, технологии;
- управленски умения – лидерство, етика и социална отговорност, управление на процеси и непрекъснати подобрения, управление и риск, допълнителни ключови бизнес умения;
- счетоводни умения – изготвяне на финансови отчети и анализа им, планиране, анализ и контрол, данъчно облагане, информационни системи, осигуряване и вътрешен контрол, професионални ценности, етика и нагласи.

Разгледаните умения изискват реакции и от страна на обучаващите организации в системата на средното, висшето, професионалното и продължаващото образование. Обучението по счетоводство във всички тях трябва да се актуализира и надгради до степен, в която да се покриват очакванията от бъдещите и настоящите специалисти. Това включва добавяне на учебни теми в настоящите или въвеждане на нови учебни дисциплини, снабдяване с необходимите ресурси (материални, човешки, технологични) за

обезпечаване на учебния процес, разработка на специализирани курсове и проекти в пряка връзка със специалисти от различни сектори, и др.

Щрихи върху компетентностния модел на счетоводителя на бъдещето

Необходимите за счетоводителите на бъдещето професионални умения и компетенции са очертани в доклад на Асоциацията на сертифицираните счетоводители (The Association of Chartered Certified Accountants, 2016). Те са систематизирани като елементи на примерния компетентностен модел на бъдещето в следните групи: технически умения и етика, интелигентност, креативност, цифрова компетентност, емоционална интелигентност, визионерство, опит. Според анализа бъдещите счетоводители ще се нуждаят от оптимална комбинация от знания, умения и професионални компетенции, междуличностно поведение и качества, които да отговарят на тяхната роля и етап на кариера.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Новият профил на съвременния счетоводител изисква промени в нагласите, мотивацията и професионалните умения, които надхвърлят счетоводните познания. Настоящият процес на модернизация и глобализация предполага необходимостта за насърчаване на процеса за интегриране на действията и усилията на счетоводната общност в лицето на заетите и търсещите работа, професионалните организации, обучаващите институции и регулаторните органи в една нова концепция за счетоводителя на бъдещето. Тя е свързана с едновременно постигане на високи нива на професионализъм, мотивация и стремеж към непрекъснато усъвършенстване и добавяне на

стойност. Адаптивността от страна на лицата със счетоводни професии към промени в заобикалящата среда и социума са от критична важност.

ЛИТЕРАТУРА

1. Чантов, В. (2012) *Компетенции и компетентност (между знанието и моженето)*. В: Нови информационни технологии в образователния процес. София: За буквите – О писменех, 2012, с. 328-342.

2. Lawson, R. A., Blocher, E., Brewer, P. C., Cokins, G., Sorensen, J. E., Stout, D. E., Sundem, G. L., Wolcot, S. & Wouters, M. J. F. (2014). Focusing accounting curricula on students' long-run careers: Recommendations for an integrated competency-based framework for accounting education. *Issues in Accounting Education*, 29 (2), p. 295-317.

3. The Association of Chartered Certified Accountants. (2016). Professional accountants – the future: Drivers of change and future skills. ACCA Global.

4. World Economic Forum (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. Geneva: World Economic Forum. At <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>.